

PROJEKAT REKONSTRUKCIJE I IZGRADNJE VODOVODNE I KANALIZACIONE INFRASTRUKTURE U ŽIVINICAMA

Okvir za otkup zemljišta i preseljenje

Juli 2026.

SADRŽAJ

LISTA SKRAĆENICA	4
1 UVOD.....	5
1.1 Kontekst.....	5
1.2 Kratki opis Projekta	5
1.3 Svrha ovog Okvira za otkup zemljišta i preseljenje	6
1.4 Obuhvat budućeg Plana za otkup zemljišta i preseljenje	6
2 PRELIMINARNA PROCJENA UTJECAJA	7
2.1 Faza prije izgradnje.....	7
2.2 Faza izgradnje	10
3 PRAVNA ANALIZA I ANALIZA RAZLIKA	12
3.1 Zakon o eksproprijaciji FBiH	12
3.2 Ključni koraci u postupku eksproprijacije.....	13
3.3 Zahtjevi EBRD-a.....	14
3.4 Razlike i mogućnosti za njihovo prevazilaženje.....	15
4 KLJUČNI PRINCIPI VEZANI ZA OTKUP ZEMLJIŠTA, OGRANIČENJA KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA I UPRAVLJANJA PRISTUPOM	17
5 NAČELA PROCJENE VRIJEDNOSTI IMOVINE	19
5.1 Naknada za različite kategorije imovine.....	19
5.2 Preliminarna Matrica prava.....	22
6 POMOĆ RANJIVIM GRUPAMA	24
7 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE.....	25
7.1 Zakonski zahtjevi	25
7.2 Planirano objavljivanje ovog Okvira i konsultacije.....	25
7.3 Objavljivanje i konsultacije u vezi sa budućim Planom	26
8 IMPLEMENTACIJA PLANA ZA OTKUP ZEMLJIŠTA I PRESELJENJE	27
8.1 Obaveze pri implementaciji	27
8.2 Troškovi i budžet	28
8.3 Indikativni raspored za izradu i implementaciju Plana za otkup zemljišta i preseljenje	28
8.4 Monitoring, evaluacija i izvještavanje.....	29
9 UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA	31

9.1 Pregled	31
9.2 Podnošenje pritužbi	31
9.3 Osjetljive pritužbe	31
9.4 Evidencija i razmatranje pritužbi	32
9.5 Pomoć podnosiocima pritužbi	32
9.6 Rješavanje pritužbi	32
9.7 Prilog 1: Projektni obrazac za pritužbe	34

LISTA SKRAĆENICA

EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
ESR	Okolišni i društveni zahtjevi EBRD-a
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
JIP	Jedinica za implementaciju Projekta
Okvir	Okvir za otkup zemljišta i preseljenje
Plan	Plan za otkup zemljišta i preseljenje
PPOV	Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda
SEP	Plan uključivanja zainteresovanih strana
ViK	"Vodovod i kanalizacija" Živinice

1 UVOD

1.1 Kontekst

Vodovodni i kanalizacioni sistemi Živinica izgrađeni su tokom 1960-ih i od tada su nedovoljno održavani. Zbog toga obje mreže rade znatno ispod potrebnog nivoa: postoje fizički gubici u sistemu vodosnabdijevanja od oko 70% (od vode puštene u distribuciju), dok je mješoviti kanalizacioni sistem izložen velikim količinama oborinskih voda, što uzrokuje izlivanje u prirodno okruženje. Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) u Živinicama izgrađeno je 2014. godine. Međutim, rezultati monitoringa ukazuju na to da kvalitet prečišćenih otpadnih voda često ne zadovoljava zakonom propisane granice različitih parametara, što ukazuje na nezadovoljavajuće održavanje opreme.

S tim u vezi, **Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) razmatra finansiranje Grada Živinica za modernizaciju i digitalizaciju vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Živinicama** (u daljem tekstu: „Projekat“). Grad je osnovao **Jedinicu za implementaciju Projekta (JIP)** koja će upravljati Projektom.

1.2 Kratki opis Projekta

Što se tiče **sistema vodosnabdijevanja**, Projekat obuhvata:

- > rekonstrukciju potisnog cjevovoda od pumpne stanice Spreča do mjesta priključenja na cjevovod izvoriste Barice–rezervoar Meštrići,
- > rekonstrukciju rezervoara Meštrići,
- > rekonstrukciju i proširenje distributivne mreže u više gradskih i prigradskih naselja (Strašanj, ORB, Sjever, Jezero, Novi Grad, Ciljuge, Litve, Golubinjak, Višća, Naselje uz prugu, uži centar Grada i Donja Višća),
- > zamjenu 50% vodomjera, uspostavu SCADA sistema,
- > nabavku rezervne pumpe za izvoriste Pješinač,
- > zamjenu pumpi u pumpnoj stanici Spreča,
- > rekonstrukcija i proširenje distributivne mreže u naselju Dubrave,
- > proširenje vodovodne mreže prema industrijskim zonama Ciljuge i Maline.

Projekat također ima za cilj unapređenje postojećeg **sistema odvodnje otpadnih voda** u gradu razdvajanjem kanalizacionog sistema na sanitarnu i oborinsku kanalizaciju. To podrazumijeva izgradnju novih cjevovoda za sanitarnu kanalizaciju, dok će se postojeći mješoviti kanalizacioni sistem, nakon odgovarajućeg čišćenja, koristiti za odvodnju oborinskih voda. Prikupljene oborinske vode tretirat će se u četiri nova separatora ulja i masti, nakon čega će se putem četiri ispusta ispuštati u rijeku Oskovu. Projekat također uključuje proširenje sanitarne kanalizacije na pet dodatnih naselja – Sjever, Ciljuge, Jezero, Donju Višću i Maline. U okviru Projekta planirana je i instalacija manjeg paketnog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u industrijskoj zoni Maline. Kada je riječ o centralnom PPOV-u na Strašnju, Projekat uključuje nabavku rezervnih dijelova za ključnu opremu, uključujući površinske aeratore, pogon mosta, cirkulacionu miješalicu, hiperboloidnu miješalicu i recirkulacionu pumpu, s ciljem unapređenja održavanja i smanjenja zastoja u slučaju kvara opreme.

Opis Projekta dat je u Netehničkom sažetku, koji je sastavni dio Projektne dokumentacije koja se objavljuje.

Grad planira pribaviti tri urbanističke saglasnosti za tri ključne komponente Projekta – (i) izgradnju vodovodne infrastrukture u gradskoj zoni, (ii) izgradnju vodovodne infrastrukture u Dubravama i (iii) izgradnju kanalizacijske infrastrukture. Međutim, građevinske dozvole pribavljat će se odvojeno za pojedine dionice ili faze Projekta. To znači da će se zahtjevi za izdavanje građevinskih dozvola podnositi za one dionice na kojima su riješena imovinsko-pravna pitanja, uključujući završetak svih potrebnih postupaka eksproprijacije, uspostave prava služnosti ili drugih odgovarajućih pravnih postupaka. Shodno tome, očekuje se da će se izvođenje radova odvijati fazno, u zavisnosti od toga kada za pojedine dionice Projekta budu riješeni imovinskopravni odnosi i pitanje pristupa zemljištu.

1.3 Svrha ovog Okvira za otkup zemljišta i preseljenje

Ovim Okvirom za otkup zemljišta i preseljenje (u daljem tekstu: Okvir) (eng. *LARF – Land Acquisition and Resettlement Framework*) utvrđuju se opći principi, postupci i prava u vezi sa mogućim utjecajima Projekta na zemljište, u skladu sa *Zakonom o eksproprijaciji FBiH*, kao i sa *EBRD-ovim Okolišnim i društvenim zahtjevom (ESR) 5: Otkup zemljišta, ograničenja korištenja zemljišta i prinudno preseljenje*.

Ovaj Okvir predstavlja i osnovu za izradu detaljnog Plana za otkup zemljišta i preseljenje (u daljem tekstu: Plan) (eng. *LARP – Land Acquisition and Resettlement Plan*), koji će biti pripremljen nakon što budu poznati način i obim otkupa zemljišta ili ograničenja korištenja zemljišta povezanih s Projektom.

1.4 Obuhvat budućeg Plana za otkup zemljišta i preseljenje

Budućim Planom će se procijeniti i obuhvatiti sve utjecaje povezane s otkupom zemljišta i preseljenjem koji su poznati ili se mogu razumno utvrditi u vrijeme njegove izrade, uključujući:

- > uspostavljanje trajne služnosti ili nepotpunu eksproprijaciju na zemljištu u privatnom vlasništvu (vidjeti poglavlje u nastavku za više detalja), zajedno sa pogođenim zemljištem, usjevima, stablima, objektima, ogradama i drugom imovinom utvrđenom u obuhvatu potrebnog koridora;
- > privremeno zauzimanje zemljišta u privatnom vlasništvu, ukoliko je utvrđeno prije početka izvođenja radova, uključujući potrebe za skladištenjem materijala, parkiranjem mašina, privremenim pristupnim putevima, radnim površinama ili objektima izvođača; i
- > utjecaje povezane s izvođenjem radova koji možda neće biti u potpunosti poznati u vrijeme izrade Plana, kao što su privremena ograničenja pristupa stambenim ili poslovnim objektima, kratkotrajni prekidi poslovnih aktivnosti, slučajna oštećenja imovine ili potreba za dodatnim privremenim korištenjem zemljišta. Ovim utjecajima upravljat će se kroz postupak definisan u Planu, koji će tokom izvođenja radova provoditi Grad i izvođač radova.

U Planu će se stoga razlikovati:

- i) potvrđene utjecaje, koji će biti u potpunosti procijenjeni i za koje će naknada biti isplaćena prije početka radova; i
- ii) potencijalne ili nepredviđene utjecaje povezane s izvođenjem radova, kojima će se upravljati kroz definisane postupke, obaveze izvođača radova, mehanizam za podnošenje pritužbi i monitoring tokom izvođenja radova.

Tokom izrade budućeg Plana proved će se popis osoba pogođenih otkupom zemljišta radi potreba Projekta, inventar imovine, kao i identifikacije katastarskih parcela, korisnika zemljišta

i pogođene imovine za sve utjecaje koji su u toj fazi poznati ili se mogu razumno utvrditi. Također će se provesti odgovarajuće socioekonomsko istraživanje kako bi se utvrdio profil osoba pogođenih Projektom, način korištenja zemljišta i status prava na zemljištu, izvori sredstava za život te značaj utjecaja na njihovo zemljište, imovinu ili prihode. Rezultati istraživanja poslužit će kao osnova za potvrđivanje prava na naknadu, utvrđivanje pripadajućih prava i, prema potrebi, definisanje mjera za obnovu sredstava za život.

2 PRELIMINARNA PROCJENA UTJECAJA

2.1 Faza prije izgradnje

Na osnovu pregleda trenutno dostupne projektne dokumentacije, uključujući idejne projekte vodovodne i kanalizacione mreže, preliminarno je utvrđeno da će se određene dionice planirane vodovodne i kanalizacione infrastrukture, zajedno s pripadajućim objektima (kao što su šahtovi, reviziona okna, separatori ulja i masti, pumpne stanice i druga prateća infrastruktura), nalaziti na zemljištu u privatnom vlasništvu.

U takvim slučajevima bit će potrebno provesti otkup zemljišta i uspostaviti odgovarajuća prava na zemljištu. U zavisnosti od vrste infrastrukture i obima potrebnog zemljišta, otkup zemljišta provodit će se putem **potpune eksproprijacije**, kada je potrebno trajno sticanje prava vlasništva na zemljištu (npr. za pumpne stanice, separatore, reviziona okna i druge prateće objekte), ili putem **nepotpune eksproprijacije**, uspostavljanjem prava trajne služnosti za podzemne vodovodne i kanalizacione cjevovode.

Preliminarnim pregledom utvrđene su sljedeće lokacije na kojima bi mogao biti potreban otkup zemljišta:

> Izgradnja cjevovoda za ispuštanje oborinskih voda te separatora ulja i masti

Projektom je predviđena izgradnja četiri cjevovoda za ispuštanje oborinskih voda, zajedno sa separatorima ulja i masti za prečišćavanje oborinskih voda prije ispuštanja u rijeku Oskovu u naselju Naselje uz prugu. Ovi objekti planirani su na četiri odvojene lokacije, međusobno udaljenih približno 400–500 m, a pri čemu ukupna dužina pripadajućih dionica cjevovoda iznosi približno 500 m, kako je prikazano na slici ispod (označene crvenom bojom).

Predložene lokacije cjevovoda za odvodnju oborinskih voda i separatora ulja i masti

Separatori su projektovani kao šahtovski objekti s nadzemnim dijelom i zauzimaju pojedinačnu površinu od približno 2–3 m². Zbog njihovog trajnog karaktera i potrebe za osiguranjem nesmetanog pristupa radi korištenja i održavanja, za njihove lokacije bit će potrebno trajno sticanje prava vlasništva na zemljištu putem potpune eksproprijacije.

Vrsta i obim imovinsko-pravnih odnosa na zemljištu za ove lokacije će se utvrditi kroz izradu Elaborata eksproprijacije, u skladu sa zakonodavstvom FBiH.

> Trase vodovodne mreže

Pregledom javno dostupnih katastarskih podataka za planirane trase vodovoda utvrđeno je da su pojedine parcele na kojima je planirana vodovodna mreža u katastru evidentirane kao privatno zemljište, dok druge pripadaju Gradu Živinice ili su evidentirane kao zemljište u javnom vlasništvu. Značajan dio planirane sekundarne vodovodne mreže prati postojeće puteve ili pristupne saobraćajnice koje su, prema dostupnim katastarskim podacima, evidentirane kao privatno vlasništvo. Ove dionice, prema trenutno raspoloživim informacijama, ne prolaze kroz dvorišta stambenih objekata niti preko obrađenog poljoprivrednog zemljišta.

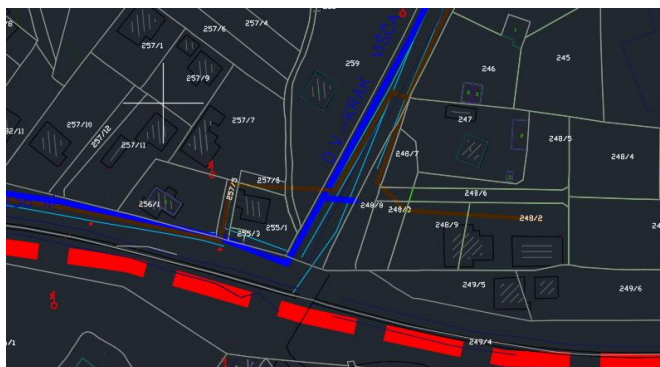
To ukazuje da na pojedinim lokacijama mogu postojati neslaganja između katastarskih evidencija o vlasništvu i stvarnog načina korištenja zemljišta na terenu. Iako se ove lokacije trenutno koriste kao javni putevi, evidentirani vlasnički status ukazuje da će morati biti riješeni odgovarajući imovinskopравни odnosi prije početka izvođenja radova.

> Trase kanalizacione mreže

Pregledom grafičkih priloga sadržanih u Idejnim projektima utvrđeno je da su određene dionice planirane sanitarne kanalizacione mreže gotovo u cijelosti položene preko zemljišta u privatnom vlasništvu. Ovakva situacija posebno je izražena u naselju Maline, gdje se pojedini dijelovi planiranog cjevovoda nalaze u dubini od približno 2–3 m unutar privatnih parcela duž dijelova trase. Slične, iako manje izražene situacije, utvrđene su i u naselju Donja Višća. Primjeri su prikazani na slikama ispod (smeđe linije predstavljaju predloženu novu trasu).

Naselje Maline – predložena trasa kanalizacije prikazana smeđom bojom prolazi preko privatnog zemljišta; planirana vodovodna mreža prikazana plavom bojom; ostale linije predstavljaju konstrukcijske i pomoćne elemente

Naselje Donja Višća – predložena trasa kanalizacije prikazana smeđom bojom prolazi preko privatnog zemljišta; planirana vodovodna mreža prikazana plavom bojom; ostale linije predstavljaju konstrukcijske i pomoćne elemente.

Navedeni nalazi ukazuju da će za realizaciju ovih dionica Projekta vjerovatno biti potrebno uspostavljanje prava trajne služnosti ili trajno sticanje prava vlasništva na zemljištu putem potpune eksproprijacije gdje to bude zahtijevalo konačno tehničko rješenje i položaj pripadajuće infrastrukture. Tačan obim potrebnih prava na zemljištu će se potvrditi tokom izrade glavnih projekata, a potom i Elaborata eksproprijacije.

Za razliku od vodovodne mreže, nije izvršen detaljan pregled javno dostupnih katastarskih podataka za kanalizacionu mrežu. Međutim, imajući u vidu da planirane trase kanalizacije

uglavnom prate iste puteve i pristupne saobraćajnice kao i vodovodna mreža, opravdano je očekivati da dio zemljišta pogođenog Projektom također čine postojeći putevi ili pristupne saobraćajnice koje su i dalje evidentirane kao zemljište u privatnom vlasništvu. Odgovarajuća prava na zemljištu morat će biti riješena prije početka izvođenja radova.

> Izgradnja manjeg postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda

Izgradnja manjeg postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u industrijskoj zoni Maline planirana je na dvije zemljišne parcele. Pregledom javno dostupnih katastarskih podataka utvrđeno je da je jedna parcela (52.779 m²) upisana na JP Spreča, dok je druga parcela (1.725 m²) u vlasništvu tri fizička lica. Veći dio planiranog postrojenja nalazi se na parceli u vlasništvu JP Spreča, dok manji dio zahvata drugu parcelu.

Planirani raspored uređaja za prečišćavanje otpadnih voda

Ortofoto prikaz lokacije s katastarskim granicama

Stoga će biti potrebno razjasniti status zemljišta i potrebna prava na zemljištu.

Preliminarni zaključci

Preliminarna procjena pokazuje da će više komponenti Projekta zahtijevati otkup zemljišta i to u više naselja unutar Projektnog područja. Na osnovu trenutno raspoložive projektne dokumentacije može se zaključiti da će biti potrebni i potpuna eksproprijacija (za nadzemne objekte i prateće građevine) i nepotpuna eksproprijacija putem uspostavljanja trajne služnosti (za podzemne cjevovode).

U slučaju nepotpune eksproprijacije, pravo služnosti će Gradu Živinice omogućiti izgradnju, korištenje, održavanje i pristup kanalizacionoj infrastrukturi, dok će vlasnici zadržati pravo vlasništva nad zemljištem. Koridor služnosti može podrazumijevati ograničenja korištenja zemljišta unutar i neposredno uz trasu cjevovoda. Očekuje se da će takva ograničenja biti neophodna radi osiguranja dugoročne sigurnosti rada sistema, pristupa za inspekciju i održavanje te zaštite fizičkog integriteta infrastrukture. U zavisnosti od konačnog tehničkog rješenja i karakteristika pogođenih parcela, ograničenja mogu uključivati zabranu izgradnje trajnih objekata, sadnje dubokokorjenaste vegetacije ili drugih aktivnosti koje bi mogle ugroziti cjevovod ili onemogućiti pristup.

Prava služnosti će se upisati u službene zemljišne knjige u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, kako bi se osigurala dugoročna pravna zaštita koridora služnosti za Grad. Iako će vlasnici zadržati pravo vlasništva nad zemljištem, navedena ograničenja mogu umanjiti vrijednost pogođenih dijelova parcela ili ograničiti njihov budući razvojni potencijal.

Tačne potrebe za zemljištem će se potvrditi tokom izrade glavnih projekata. Popis pogođenih parcela, vlasnički status, način korištenja zemljišta, pogođena imovina i obim prava na zemljištu bit će poznati nakon izrade Elaborata eksproprijacije, koji će pripremiti Grad u skladu s domaćim zakonodavstvom.

Nakon potvrđivanja obuhvata parcela i potrebnih prava na zemljištu, Grad će pripremiti Plan za otkup zemljišta i preseljenja na osnovu ovog Okvira. Planom će se precizirati pogođene osobe, pogođena imovina, prava na naknadu, zahtjevi za konsultacije, odgovornosti za provedbu, mehanizam za podnošenje pritužbi, budžet i mjere monitoringa. Plan će se provoditi u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, ovim Okvirom i EBRD-ovim ESR 5.

Napomena: Kako glavni projekti za komponente Projekta još nisu izrađeni, tačna trasa i potrebe za zemljištem mogu se mijenjati tokom daljnjih faza projektovanja. Stoga je moguće da i druge dionice vodovodne ili kanalizacione mreže zahvate zemljište u privatnom vlasništvu ili zahtijevaju pribavljanje dodatnih prava na zemljištu. Ovaj Okvir primjenjivat će se na sve takve dodatne slučajeve otkupa zemljišta, ograničenja korištenja zemljišta, privremenog zauzimanja zemljišta ili utjecaja povezanih sa otkupom imovine koji budu utvrđeni tokom daljnje pripreme i provedbe Projekta.

2.2 Faza izgradnje

Većina radova na izgradnji i rekonstrukciji izvodit će se unutar postojećih javnih saobraćajnica i koridora u urbanom centru Živinica, kao i u prigradskim, rubnim gradskim i industrijskim područjima, uključujući naselja Donja Višća, Dubrave, Maline i Ciljuge.

U **urbanom centru Živinica** nalazi se veći broj ulica sa intenzivnim poslovnim, uslužnim i stambenim sadržajima. Četiri glavne gradske saobraćajnice predstavljaju važne tranzitne pravce: Ulica Alije Izetbegovića, Prva ulica, Druga ulica i Bulevar Nesiba Malkića. Postojeći i planirani glavni vodovodni i kanalizacioni cjevovodi nalaze se duž ili ispod ovih saobraćajnica. Područje obuhvata brojne manje poslovne objekte, uključujući prodavnice, kafiće, restorane, gradsku pijacu, veliki trgovački centar, taksi stajališta i benzinske pumpe.

Fotografije Ulice Alije Izetbegovića i Bulevara Nesiba Malkića

U **Donjoj Višći** planirani radovi odnose se na rekonstrukciju i proširenje lokalne vodovodne distributivne mreže, uz dodatne radove na proširenju kanalizacione mreže. Naselje je pretežno stambenog karaktera, s kućama uz lokalne puteve, između kojih se nalaze manji poslovni objekti poput restorana, prodavnica, lokalnih benzinskih pumpi i autoservisa.

U **Dubravama** se nalazi manji broj poslovnih objekata, uključujući rent-a-car i transportne agencije, restorane i autopraonice.

U **Malinama** planirana trasa vodi paralelno s postojećom javnom saobraćajnicom, odnosno magistralnim putem M-18, a zatim prema zapadu kroz naselje lokalnim asfaltiranim putevima.

Trasa prolazi kroz područja s industrijskim i poslovnim objektima, hotelima i drugim komercijalnim sadržajima, prije nego što nastavi kroz pretežno stambeni dio naselja sa ruranim obilježjima i privatnim kućama, poljoprivrednim zemljištem i lokalnim putevima. U Industrijskoj zoni Maline planirana je i izgradnja malog uređaja za prečišćavanje otpadnih voda.

U **Ciljugama** su planirani radovi na vodovodnoj i kanalizacionoj mreži. Područje obuhvata industrijske i poslovne objekte, dok se u široj zoni nalaze sportski aerodrom i vatrogasna stanica.

Pored trajnih utjecaja povezanih sa otkupom zemljišta i uspostavljanjem prava služnosti opisanih u prethodnom poglavlju, tokom izvođenja radova mogu nastati i privremeni utjecaji na zemljište i sredstva za život, naročito na lokacijama gdje se radovi izvode u uskim ulicama, poslovnim zonama ili područjima s ograničenim prostorom za izvođenje radova. Potencijalni utjecaji mogu uključivati privremena ograničenja pristupa poslovnim objektima, poljoprivrednom zemljištu ili industrijskim postrojenjima, privremeno otežan pristup poslovnim ulazima, parkiralištima, utovarnim površinama ili dostavnim rutama, smanjen pristup kupaca i vidljivost poslovnih objekata, kao i privremeno korištenje zemljišta u privatnom vlasništvu ili zemljišta u javnoj upotrebi za potrebe izvođenja radova.

Uzimajući u obzir urbanizovani karakter Projektnog područja, koji odlikuju velika gustina naseljenosti, kao i planirane građevinske aktivnosti, očekuje se da će privremena ograničenja pristupa biti neizbježna u umjerenom obimu. Takvi utjecaji očekuju se kao privremeni i ograničeni na pojedine lokacije, ali će njima biti potrebno pažljivo upravljati.

Postoji i mogućnost da izvođač radova privremeno koristi zemljište u privatnom vlasništvu za skladištenje materijala, parkiranje mehanizacije, pristup, privremeno upravljanje saobraćajem ili druge potrebe povezane s izvođenjem radova, posebno u područjima s ograničenim prostorom, poput urbanog jezgra Živinica. Kada se potreba za privremenim zauzimanjem privatnog zemljišta utvrdi prije početka izvođenja radova, takvi utjecaji bit će obuhvaćeni ranije navedenim Planom. Ukoliko se dodatne potrebe za privremenim zauzimanjem zemljišta pojave tokom izvođenja radova, njima će se upravljati u skladu s procedurama utvrđenim ovim dokumentom i budućim Planom.

3 PRAVNA ANALIZA I ANALIZA RAZLIKA

3.1 Zakon o eksproprijaciji FBiH

Tabela u nastavku daje pregled ključnih odredbi *Zakona o eksproprijaciji FBiH*¹.

Tabela 1 – Pregled ključnih odredbi Zakona o eksproprijaciji

Tema	Opis
Javni interes	Nekretnina se može eksproprijisati samo nakon što se utvrdi postojanje javnog interesa za projekat, posebnim rješenjem, zakonom ili prostornim odnosno urbanističkim planom.
Zahtjevi u pogledu informisanja i konsultacija	Prije podnošenja prijedloga za eksproprijaciju, korisnik eksproprijacije dužan je objaviti javni oglas kojim poziva vlasnike nekretnina na sporazumno sticanje prava vlasništva nad nekretninama. Tokom postupka eksproprijacije pogođeni vlasnici se obavještavaju o ključnim fazama postupka, uključujući i formalnu obavijest nakon podnošenja prijedloga za eksproprijaciju. Prije donošenja rješenja o eksproprijaciji, nadležni gradski organ organizuje raspravu s osobama pogođenim Projektom, a koje imaju formalna prava na nekretninama radi predstavljanja relevantnih informacija i omogućavanja da iznesu svoje stavove.
Postupak eksproprijacije	Postupak eksproprijacije može se pokrenuti tek nakon što su osigurana sredstva za naknadu i položena u visini procijenjenog ukupnog iznosa naknade ili, kada je primjenjivo, nakon što je osiguran dokaz o raspoloživosti zamjenske nekretnine. Postupak formalno započinje podnošenjem prijedloga za eksproprijaciju.
Postupak utvrđivanja stvarnih vlasnika/korisnika	Nakon podnošenja prijedloga za eksproprijaciju, nadležni gradski organ imenuje komisiju koja vodi postupak i rješava prethodna pitanja vlasništva prije donošenja rješenja o eksproprijaciji. Komisija utvrđuje vlasništvo na osnovu zemljišnoknjižnih podataka ² i uviđaja na terenu, uz učešće korisnika eksproprijacije, sudskih vještaka i vlasnika nekretnina. Komisija zatim organizuje raspravu s vlasnicima i donosi rješenje kojim se utvrđuje pitanje vlasništva, nakon čega donosi rješenje o eksproprijaciji protiv kojeg osobe pogođene projektom mogu izjaviti žalbu Federalnoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove kao drugostepenom organu.
Vrste eksproprijacije	Eksproprijacija može biti potpuna ili nepotpuna: Potpuna eksproprijacija omogućava korisniku eksproprijacije sticanje prava vlasništva nad eksproprijisanom nekretninom, pri čemu prestaju sva prava prethodnog vlasnika i druga prava na toj nekretnini. Nepotpuna eksproprijacija ne podrazumijeva promjenu vlasništva nad zemljištem, već korisniku daje pravo korištenja zemljišta ili pravo zakupa zemljišta na određeni period.
Pravo zahtijevanja eksproprijacije preostalog neupotrebljivog zemljišta	Vlasnici zemljišta pogođenog djelimičnom eksproprijacijom imaju pravo zahtijevati eksproprijaciju preostalog dijela zemljišta ukoliko ono postane neupotrebljivo, odnosno ako djelimični gubitak značajno pogorša njihov ekonomski položaj ili preostali dio zemljišta učini neupotrebljivim ili otežanim za korištenje. Pogođeni vlasnici moraju biti upoznati s ovim pravom tokom postupka eksproprijacije.
Privremeno zauzimanje zemljišta	Privremeno zauzimanje zemljišta mora biti zasnovano na formalnom prijedlogu kojim se definišu svrha zauzimanja, pogođena nekretnina, identitet vlasnika i period korištenja. Naknada se isplaćuje za period privremenog korištenja, na osnovu tržišne vrijednosti zakupa.
Pregovori	Zakon izričito podstiče sporazumno rješavanje, omogućavajući korisniku eksproprijacije i vlasniku nekretnine da postignu sporazum o prenosu prava vlasništva i naknadi tokom cijelog postupka.
Vrijeme isplate naknade i pristup nekretnini	U pravilu, naknada mora biti isplaćena prije formalnog prenosa prava vlasništva. Iz razloga hitnosti i radi izbjegavanja veće štete, korisnik eksproprijacije može stupiti u posjed zemljišta i prije pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji i prije

¹ Službeni glasnik FBiH, br. 70/07, 36/10, 25/12, 34/16

² U praksi, lice upisano u zemljišnim knjigama često nije isto kao stvarni vlasnik ili korisnik, koji može biti nasljednik, lice koje je kupilo nekretninu, ali nije prijavilo prijenos vlasništva i sl.

Tema	Opis
	isplate naknade, ali isključivo na osnovu odluke Vlade FBiH. Ako se ekspropriše stambeni ili poslovni objekat, korisnik eksproprijacije ne može zatražiti prijevremeni ulazak u posjed prije nego što osigura zamjensku nekretninu. Protiv odluke Vlade FBiH može se pokrenuti upravni spor, ali on ne odgađa prijevremeni ulazak u posjed.
Naknade	Prednost se daje naknadi u vidu zamjenske nekretnine. Zamjenska nekretnina treba biti na području iste općine ili grada, približno iste tržišne vrijednosti i pružati slične uslove korištenja kao prije eksproprijacije. Ako pogođeni vlasnik odbije zamjensku nekretninu ili je nije moguće osigurati, naknada se isplaćuje u novcu prema tržišnoj vrijednosti. Zakon također propisuje posebne metode utvrđivanja naknade za različite vrste imovine, uključujući voćnjake, šume i poljoprivredne zasade.
Dodatna naknada	Vlasnici nekretnina imaju pravo i na: uvećanu naknadu na osnovu „ličnih i porodičnih prilika“, ukoliko su one od suštinskog značaja za egzistenciju vlasnika, naročito kada se ekspropriše veći dio ili cijelo zemljište ili poslovni prostor, čime se ugrožavaju sredstva za život bivšeg vlasnika, ili kada članovi poljoprivrednog domaćinstva moraju preseliti iz područja u kojem su živjeli; izgubljenu dobit, odnosno dobit koju bi bivši vlasnik ostvario da je nastavio koristiti ekspropriisanu nekretninu. Izgubljena dobit obračunava se od dana kada je vlasnik izgubio posjed do dana kada je primio naknadu. Obje vrste naknade utvrđuju se od slučaja do slučaja.
Pravo na naknadu	U pravilu, pravo na naknadu po tržišnoj vrijednosti imaju vlasnici imovine upisani u zemljišne knjige (formalni vlasnici). Vlasnici bespravno izgrađenih objekata nemaju pravo na naknadu. Izuzetak predstavlja bespravno izgrađen stambeni objekat koji je jedini stambeni objekat vlasnika i članova njegove uže porodice ili njegovih zakonskih nasljednika, kada ostvaruju pravo na naknadu po tržišnoj vrijednosti. Dodatni uslovi su da nadležni organ nije donio pravosnažno rješenje o uklanjanju objekta te da je objekat evidentiran na službenom aerofotogrametrijskom snimku FBiH.
Postupak rješavanja pritužbi	Zakon predviđa pravo pogođenih građana na žalbu u više faza postupka eksproprijacije, uključujući upravne i sudske žalbe (na odluku o javnom interesu, rješenje o eksproprijaciji i odluku o naknadi).

3.2 Ključni koraci u postupku eksproprijacije

Ključni koraci u postupku eksproprijacije objašnjeni su u nastavku:

1. Korisnik eksproprijacije objavljuje javni poziv vlasnicima nekretnina radi postizanja **sporazumnog rješenja**. Ukoliko se postigne sporazum, strane zaključuju kupoprodajni ugovor ovjeren kod notara kojim se prenosi pravo vlasništva.
2. Ukoliko sporazumno rješenje nije postignuto, korisnik eksproprijacije podnosi **prijedlog za eksproprijaciju** gradskoj upravi. I nakon ovog koraka moguće je zaključiti sporazum sve dok rješenje o eksproprijaciji ne postane pravosnažno.
3. Po prijemu prijedloga, gradska uprava **obavještava vlasnike** da je pokrenut postupak eksproprijacije, uz upozorenje da neće imati pravo na naknadu troškova ulaganja u zemljište ili objekte (osim troškova redovnog održavanja) izvršenih nakon dana prijema pisane obavijesti o pokretanju postupka eksproprijacije – **tzv. krajnji rok** (eng. *cut-off date*).
4. Gradska uprava zatim organizuje **sastanak s vlasnicima** radi razgovora o eksproprijaciji te ih obavještava o pravu da podnesu zahtjev za eksproprijaciju preostalog neupotrebljivog dijela nekretnine.

5. Ukoliko zemljišnoknjižni podaci ne odgovaraju stvarnom vlasničkom stanju (što je čest slučaj zbog zastarjelih zemljišnoknjižnih podataka³), gradska uprava mora **riješiti prethodno pitanje vlasništva** prije nastavka postupka.
6. Gradska uprava donosi **Rješenje o eksproprijaciji**. Pogođeno lice može predati žalbu Federalnoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove. Ukoliko i dalje nije zadovoljno odlukom, može pokrenuti upravni spor pred kantonalnim sudom.
7. Nakon što rješenje o eksproprijaciji postane pravosnažno, gradska uprava **poziva pogođeno lice radi postizanja sporazuma o visini naknade**. Ukoliko se sporazum postigne, zaključuje se formalni ugovor.
8. Ukoliko sporazum o naknadi ne bude postignut u roku od dva mjeseca, gradska uprava predmet upućuje **općinskom sudu radi utvrđivanja naknade**. Pogođena lica mogu izjaviti žalbu na odluku suda i predmet uputiti kantonalnom sudu (čija se odluka smatra konačnom, ali se može osporavati pred Vrhovnim sudom).
9. **Formalni prenos prava vlasništva** u zemljišnim knjigama vrši se na osnovu važećeg rješenja i dokaza o isplati naknade (kada se isplaćuje novčana naknada), odnosno dokaza da je prethodni vlasnik stekao pravo vlasništva nad zamjenskom nekretninom (kada se dodjeljuje zamjenska nekretnina).

3.3 Zahtjevi EBRD-a

Pored obaveze poštivanja zahtjeva lokalnog zakonodavstva, Projekat mora ispuniti i zahtjeve EBRD-a.

Okolišna i društvena politika EBRD-a iz 2024. godine sadrži poseban **Okolišni i društveni zahtjev (ESR) 5 – Otkup zemljišta, ograničenja korištenja zemljišta i prisilno preseljenje**, koji uređuje pitanja otkupa zemljišta, ograničenja korištenja zemljišta, prisilnog preseljenja i obnove sredstava za život. ESR 5 polazi od toga da, ukoliko se takvi utjecaji ne upravljaju na odgovarajući način, mogu dovesti do dugoročnih poteškoća i osiromašenja pogođenih lica i zajednica.

ESR 5 primjenjuje se na projekte koji uključuju fizičko ili ekonomsko raseljavanje, bez obzira na njihov obim ili trajanje (privremeno ili trajno). Pored formalnih vlasnika, obuhvata i utjecaje na lica koja nemaju pravno priznato pravo na zemljište, ali ga koriste ili zauzimaju (npr. neformalni korisnici javnog zemljišta).

Također se primjenjuje na ograničenja korištenja zemljišta koja dovode do gubitka pristupa zemljištu, imovini, prirodnim resursima ili izvorima prihoda, uključujući privremeno zauzimanje zemljišta tokom izgradnje i trajna ograničenja tokom korištenja (npr. koridori služnosti ili druga ograničenja).

Zahtjevi EBRD-a mogu se sažeti na sljedeći način:

- > izbjeci ili, gdje je to moguće, svesti na najmanju moguću mjeru fizičko i ekonomsko raseljavanje izazvano Projektom razmatranjem alternativnih projektnih rješenja;
- > kada je raseljavanje neizbježno, pripremiti i provesti odgovarajuće planove za naknade, preseljenja i obnove izvora prihoda;

³ Npr. lice upisano u zemljišnim knjigama nije stvarni vlasnik ili korisnik, koji može biti nasljednik, lice koje je kupilo nekretninu, ali nije prijavilo prijenos vlasništva i sl.

- > ublažiti negativne utjecaje otkupa zemljišta osiguravanjem naknade i/ili mogućnosti preseljenja te obnove ili unapređenja izvora prihoda, bez obzira na postojanje formalnih prava na zemljištu ili objektima;
- > nikada ne pribjegavati prisilnim iseljenjima;
- > osigurati naknadu za izgubljenu imovinu po punoj zamjenskoj vrijednosti, blagovremeno i prije stupanja u posjed, osim u određenim slučajevima, uključujući odsutne vlasnike, odbijanje pravične ponude za naknadu i dugotrajne sudske postupke zbog sporova oko prava;
- > unaprijediti ili, najmanje, obnoviti izvore prihoda, mogućnosti ostvarivanja prihoda i životni standard svih raseljenih lica, uključujući i lica koja nemaju pravno priznato pravo ili potraživanje na zemljište;
- > osigurati da se aktivnosti naknade, preseljenja i obnove izvora prihoda planiraju i provode uz odgovarajuće informisanje, konsultacije i informisano učešće pogođenih lica;
- > osigurati posebne mjere podrške ugroženim ili ranjivim licima i/ili grupama koje mogu biti više pogođene raseljavanjem i imati ograničene mogućnosti da ostvare korist od mjera obnove izvora prihoda i drugih razvojnih koristi;
- > osigurati da pravo na naknadu i njena isplata uzimaju u obzir pitanja rodne ravnopravnosti te da budu jednako dostupni ženama i muškarcima i prilagođeni njihovim specifičnim potrebama;
- > uspostaviti mehanizam za podnošenje pritužbi radi blagovremenog rješavanja pitanja u vezi s naknadom i preseljenjem, uključujući nepristrasan mehanizam za rješavanje sporova;
- > pratiti provođenje procesa otkupa zemljišta, preseljenja i obnove izvora prihoda te, prema potrebi, provoditi korektivne mjere radi ostvarivanja ciljeva relevantnih politika.

3.4 Razlike i mogućnosti za njihovo prevazilaženje

Utvrđene su sljedeće razlike između *Zakona o eksproprijaciji FBiH* i zahtjeva EBRD-a:

- > **Izbjegavanje ili svođenje raseljavanja na najmanju moguću mjeru:** Zakon FBiH ne sadrži izričite odredbe o izbjegavanju ili minimiziranju otkupa imovine, za razliku od ESR 5 koji zahtijeva razmatranje izvodljivih alternativnih projektnih rješenja radi izbjegavanja ili bar svođenja na najmanju moguću mjeru fizičkog i/ili ekonomskog raseljavanja, uz balansiranje okolišnih, društvenih i finansijskih troškova i koristi.
- > **Planiranje preseljenja:** Zakon FBiH ne zahtijeva izradu planskih dokumenata za preseljenje, kao što su okvir ili plan za otkup zemljišta i preseljenje, što je zahtjev ESR 5.
- > **Proces konsultacija:** Zakonski zahtjevi u vezi s eksproprijacijom predviđaju konsultacije s pogođenim licima, ali ne u obimu koji zahtijeva ESR 5.
- > **Kriteriji za utvrđivanje naknade:** Prema Zakonu FBiH naknada se utvrđuje prema tržišnoj vrijednosti, a ne prema punoj zamjenskoj vrijednosti kako zahtijeva ESR 5.

- > **Neformalni korisnici zemljišta:** Neformalni korisnici zemljišta nemaju pravo na naknadu prema Zakonu FBiH, dok ESR 5 izričito predviđa mjere naknade i podrške radi obnove njihovih izvora prihoda⁴.
- > **Obnova izvora sredstava za život:** Zakon FBiH ne zahtijeva prikupljanje početnih socioekonomskih podataka niti provođenje mjera obnove izvora prihoda pogođenih lica, što zahtijeva ESR 5.
- > **Podrška ranjivim grupama:** Zakon FBiH ne sadrži posebne odredbe o pružanju dodatne pomoći ranjivim grupama tokom postupka eksproprijacije (iako druga zakonska akta pružaju određenu zaštitu ranjivim licima).
- > **Projektni mehanizam za podnošenje pritužbi:** Zakon FBiH ne zahtijeva uspostavljanje projektnog mehanizma za podnošenje pritužbi pogođenih lica, što predstavlja zahtjev ESR 5.
- > **Praćenje i evaluacija:** Zakon FBiH ne propisuje obavezu praćenja i evaluacije procesa otkupa zemljišta i preseljenja, za razliku od ESR 5.

Svi projekti koje finansira EBRD moraju biti usklađeni sa zahtjevima ESR 5. Stoga je ovaj Okvir pripremljen kako bi se prevazišle navedene razlike i omogućilo provođenje postupka otkupa zemljišta u skladu sa zahtjevima EBRD-a.

⁴ Izuzetak od ovog pravila predstavlja slučaj kada je bespravno izgrađena kuća jedina kuća koju posjeduju vlasnik i članovi njegove uže porodice ili njegovi zakonski nasljednici, u kojem slučaju, u skladu sa Zakonom, imaju pravo na naknadu po tržišnoj vrijednosti.

4 KLJUČNI PRINCIPI VEZANI ZA OTKUP ZEMLJIŠTA, OGRANIČENJA KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA I UPRAVLJANJA PRISTUPOM

Grad Živinice će tokom implementacije Projekta primjenjivati sljedeće principe u vezi sa otkupom zemljišta, ograničenjima korištenja zemljišta, privremenim zauzimanjem zemljišta i upravljanjem pristupom objektima/imovini. Ovi principi imaju za cilj osigurati usklađenost s važećim zakonodavstvom FBiH, posebno Zakonom o eksproprijaciji, kao i sa EBRD Okolišnim i društvenim zahtjevom 5:

1. **Svi utjecaji povezani s otkupom zemljišta, ograničenjima korištenja zemljišta i privremenim zauzimanjem zemljišta bit će adresirani u skladu s važećim zakonodavstvom FBiH i zahtjevima EBRD-a.** U slučaju razlika između domaćeg zakonodavstva i zahtjeva EBRD-a, primjenjivat će se standard koji pruža veći stepen zaštite pogođenim licima.
2. **Prinudni otkup zemljišta i ograničenja korištenja zemljišta izbjegavat će se gdje god je to moguće ili svesti na najmanju moguću mjeru** razmatranjem tehnički i finansijski izvodljivih alternativnih projektnih rješenja. Gdje je to moguće, u okviru Projekta će se razmotriti manje izmjene projektnih rješenja ili manja pomjeranja trase radi izbjegavanja ili smanjenja utjecaja na zemljište i imovinu u privatnom vlasništvu.
3. **Detaljan Plan će se pripremiti nakon što budu poznate ili se budu mogle razumno utvrditi tačne potrebe za zemljištem i utjecaji povezani sa zemljištem.** Ukoliko se tokom izrade Glavnih projekata utvrdi potreba za dodatnim otkupom zemljišta, takvi utjecaji će također biti procijenjeni i njima će se upravljati u skladu s ovim Okvirom i budućim Planom.

Ukoliko je prije početka radova poznata potreba za privremenim zauzimanjem privatnog zemljišta, uključujući skladištenje materijala, parkiranje opreme, privremene pristupne puteve, radne površine ili objekte izvođača radova, takvi utjecaji će također biti procijenjeni i obuhvaćeni Planom. Ukoliko se tokom izvođenja radova pojavi potreba za dodatnim privremenim korištenjem zemljišta, njome će se upravljati u skladu s procedurama definisanim u Planu, a provodit će ih Grad i izvođač radova.
4. **Sva pogođena lica će biti informisana, smisleno konsultovana i podstaknuta da učestvuju u procesu pripreme i provedbe PLana,** u skladu sa zahtjevima za objavljivanje informacija i provođenje konsultacija navedenim u Poglavlju 7 ovog Okvira. Proces konsultacija osigurat će da se pribave stavovi žena i da se njihovi interesi uzmu u obzir u svim aspektima planiranja i provedbe preseljenja. Bit će uspostavljene mjere kojima će se osigurati smisleno učešće žena i muškaraca u svim konsultacijama koje se odnose na preseljenje.
5. **Procjenu vrijednosti nekretnina i nastalih gubitaka vršit će ovlašteni sudski vještaci.** Procjenjivat će se formalna i neformalna imovina.
6. **Tokom pripreme Plana utvrdit će se i objaviti krajnji rok za ostvarivanje prava.** Za lica sa upisanim pravima, krajnji rok bit će vezan za formalni postupak eksproprijacije, u skladu sa lokalnim zakonodavstvom. Za neformalne korisnike ili lica koja nisu evidentirana u službenim evidencijama o zemljištu, krajnji rok bit će datum popisa i inventarizacije imovine. Lica koja zauzmu područje Projekta nakon datuma presjeka neće imati pravo na naknadu niti pomoć.
7. **Sva lica pogođena otkupom zemljišta, ograničenjima korištenja zemljišta, gubitkom imovine ili privremenim zauzimanjem zemljišta prije krajnjeg roka imat će pravo na naknadu i/ili pomoć u skladu s Matricom prava iz ovog dokumenta.** Naknada i pomoć bit će osigurani prije ulaska u posjed zemljišta, ograničenja korištenja ili preuzimanja posjeda, osim u slučajevima kada je naknada deponovana zbog neriješenih vlasničkih ili

drugih pravnih pitanja. Odsutni vlasnici zadržavaju pravo na naknadu. Grad će uložiti razumne i dokumentovane napore da identifikuje i kontaktira odsutne vlasnike, uključujući korištenje dostupnih zemljišnoknjižnih evidencija, raspitivanja u lokalnoj zajednici, javnih oglasa ili drugih odgovarajućih načina. Ukoliko odsutnog vlasnika nije moguće pronaći, naknada će biti osigurana u skladu sa lokalnim zakonodavstvom i bit će mu dostupna ukoliko se naknadno pojavi.

8. **Građevinski radovi planirat će se i izvoditi na način da se izbjegnu ili svedu na najmanju moguću mjeru privremena ograničenja pristupa i ekonomsko raseljavanje.** Siguran i funkcionalan pristup stambenim objektima, poslovnim subjektima, javnim ustanovama, poljoprivrednim parcelama i industrijskim objektima osigurat će se gdje god je to tehnički moguće. Kada se privremena ograničenja ne mogu izbjeći, osigurat će se alternativni pristup, blagovremeno obavješćavanje i odgovarajuće mjere ublažavanja. Privremeni pristup može uključivati pješačke mostove sa zaštitnom ogradom, privremene prelaze za vozila, privremene pješačke staze, preusmjeravanje saobraćaja, fazno izvođenje radova ili druge sigurne i praktične mjere. Posebna pažnja posvetit će se osiguravanju pristupa ranjivim licima, hitnim službama, poslovnim subjektima, javnim ustanovama i drugim osjetljivim receptorima.
9. **Sva slučajna ili radovima izazvana oštećenja privatnog zemljišta, usjeva, stabala, ograda, prilaznih puteva, komunalne infrastrukture, objekata ili druge imovine bit će evidentirana, procijenjena i otklonjena** popravkom, vraćanjem u prvobitno stanje ili isplatom naknade, prema potrebi. Izvođač radova će biti obavezan prijaviti takva oštećenja Gradu i sarađivati u njihovom rješavanju.
10. **Ukoliko izvođenje radova prouzrokuje dokazive utjecaje na sredstva za život, uključujući značajne privremene smetnje u pristupu poslovnim subjektima ili njihovom poslovanju, pogođena lica će imati pravo na pomoć ili naknadu** u skladu s procedurama i Matricom prava utvrđenim u Planu. Takvi utjecaji procjenjivat će se od slučaja do slučaja na osnovu odgovarajućih dokaza.
11. **Ranjiva lica i domaćinstva će se identifikovati tokom pripreme Plana i kroz kontinuiranu komunikaciju tokom izvođenja radova.** Kada bude potrebno, osigurat će se dodatna pomoć kako bi se ranjivim licima omogućio pristup informacijama, učešće u konsultacijama, podnošenje pritužbi te ostvarivanje prava na naknadu ili pomoć.
12. **Uspostavit će se projektni mehanizam za podnošenje pritužbi radi primanja i rješavanja pitanja koja se odnose na otkup zemljišta, ograničenja korištenja zemljišta, privremeno zauzimanje zemljišta, ograničenja pristupa, oštećenje imovine, naknadu i utjecaje na sredstva za život,** kako je definisano u Poglavlju 9 ovog Okvira.
13. **JIP će pratiti provođenje procesa otkupa zemljišta, isplate naknada, privremenog korištenja zemljišta, upravljanja pristupom, obnove sredstava za život gdje je primjenjivo, rješavanja pritužbi i mjera vraćanja u prvobitno stanje,** kako je detaljnije opisano u Poglavlju 8.4 ovog Okvira.

5 NAČELA PROCJENE VRIJEDNOSTI IMOVINE

Načela i prava na naknadu predstavljena u ovom poglavlju utvrđena su na sveobuhvatan način i mogu obuhvatiti širi raspon vrsta utjecaja od onih koji su trenutno identificirani za ovaj Projekat. U ovoj fazi tačan obim i priroda utjecaja povezanih s otkupom zemljišta još uvijek nisu u potpunosti definisani te se ne očekuje da će sve niže opisane kategorije biti primjenjive. Primjenjivost svake pojedinačne kategorije prava na naknadu bit će potvrđena tokom izrade Plana.

Pored toga, ova načela procjene vrijednosti primjenjivat će se i na sve naknadno utvrđene utjecaje koji spadaju u obuhvat ovog Okvira.

5.1 Naknada za različite kategorije imovine

Naknada za trajni gubitak građevinskog ili poljoprivrednog zemljišta (ukoliko bude primjenjivo).

Prednost se daje naknadi u obliku zamjenskog zemljišta koje prethodnom vlasniku omogućava približno jednake uslove korištenja, u skladu s odredbama Zakona o eksproprijaciji. Paket naknade uključivat će i naknadu za sve objekte na predmetnoj parceli po punoj zamjenskoj vrijednosti.

Smatrat će se da su osigurani približno jednaki uslovi korištenja ukoliko su ispunjeni sljedeći kriteriji: da je zamjensko zemljište prihvatljivo za pogođenog vlasnika/poljoprivrednika, približno jednake površine, na razumnoj udaljenosti te, u slučaju poljoprivrednog zemljišta, da ima isti ili bolji poljoprivredni potencijal, odnosno plodnost, nagib, oblik parcele i izloženost sunčevoj svjetlosti.

U slučaju kada vlasniku nije moguće ponuditi odgovarajuće zamjensko zemljište zato što se zemljište sličnih karakteristika ne može pronaći na razumnoj udaljenosti ili raspoloživo zemljište nije prihvatljivo vlasniku, Grad će dostaviti pisani dokaz o neuspjelim pokušajima pronalaska odgovarajućeg zemljišta te isplatiti naknadu po punoj zamjenskoj vrijednosti.

Za poljoprivredno zemljište, puna zamjenska vrijednost podrazumijeva vrijednost zemljišta iste proizvodne sposobnosti ili namjene koje se nalazi u blizini pogođenog zemljišta prije početka Projekta ili prije raseljavanja, pri čemu se uzima viša procijenjena vrijednost, zajedno s troškovima pripreme zemljišta potrebnim da bi se ono dovelo u stanje slično pogođenom zemljištu, uključujući troškove upisa u zemljišne knjige i troškove prijenosa vlasništva.

Zakon o eksproprijaciji izričito ne uređuje situaciju u kojoj je moguće ponuditi parcelu manje površine ili slabijeg poljoprivrednog potencijala kao zamjensko zemljište, niti da li je prihvatljivo razliku nadoknaditi u novcu kako bi se premostile razlike u veličini i potencijalu. U slučajevima kada nije moguće osigurati parcelu iste površine i istog potencijala, ali je moguće ponuditi manju parcelu ili parcelu slabijeg potencijala, vlasniku će biti ponuđena mogućnost da dio naknade primi kroz zamjensko zemljište, a dio u novcu. U tom slučaju potrebno je izvršiti procjenu vrijednosti i pogođene i zamjenske parcele kako bi se utvrdila razlika.

Naknada za gubitak pristupa poljoprivrednom zemljištu. Neformalni korisnici zemljišta neće imati pravo na naknadu za zemljište, već će im biti isplaćena naknada po zamjenskoj vrijednosti za izgubljenu imovinu (usjeve, infrastrukturu za navodnjavanje i druga unapređenja na zemljištu), uz osiguravanje mjera obnove izvora prihoda kada je to primjenjivo, kako je detaljno navedeno u Matrici prava.

Naknada za neupotrebljivo preostalo zemljište. Neupotrebljivo preostalo zemljište predstavlja dio parcele koji ostaje nakon djelimične eksproprijacije, a koji je premalen ili na drugi način nepogodan za ekonomski isplativu obradu.

U slučaju kada vlasnik smatra da preostali dio parcele više nije pogodan za poljoprivrednu proizvodnju ili kada parcela izgubi pristupni put, vlasnik može podnijeti zahtjev za eksproprijaciju cijele parcele. Takvi slučajevi procjenjivat će se pojedinačno na osnovu sljedećih kriterija:

- > površina, dimenzije i oblik preostalog dijela parcele,
- > poljoprivredni ili drugi potencijal preostalog dijela u odnosu na eksproprijisani dio,
- > ograničenja pristupa,
- > veličina i vrsta mehanizacije koja se uobičajeno koristi za obradu predmetne parcele te mogućnost njenog korištenja uzimajući u obzir veličinu, oblik i dimenzije preostalog dijela,
- > moguća ograničenja navodnjavanja ili odvodnje tokom izvođenja radova.

Nakon što se utvrdi da je preostalo zemljište neupotrebljivo, naknada će se određivati prema istim pravima koja važe za glavni dio zemljišta obuhvaćenog eksproprijacijom.

Naknada za usjeve i stabla. Prije ulaska u posjed zemljišta svim pogođenim licima bit će omogućeno da obave žetvu odnosno berbu svojih usjeva.

Jednogodišnji usjevi su usjevi koji se sade i beru u toku jedne vegetacijske godine, poput kukuruza, pšenice, soje i sličnih kultura. Višegodišnji usjevi su kulture koje imaju duži životni vijek i mogu se brati tokom više godina, kao što su voćke, vinova loza, jagodičasto voće i slično.

Potrebno je posebno urediti način naknade za jednogodišnje i višegodišnje usjeve odnosno stabla. Za jednogodišnje usjeve vlasnici, korisnici i posjednici zemljišta (npr. formalni zakupci ili neformalni korisnici) imaju pravo na naknadu za uloženi rad i izgubljeni prinos, budući da su oni ulagali sredstva i rad u proizvodnju. Kod stabala i višegodišnjih zasada način naknade može zavisiti od međusobnog odnosa i dogovora između korisnika i vlasnika zemljišta.

Za sva stabla te višegodišnje i jednogodišnje usjeve koji se ne mogu ubrati prije ulaska u posjed isplatit će se naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti. Naknada će se također isplatiti za svaku štetu na stablima i usjevima nastalu tokom izvođenja radova.

Kad god je to moguće, eksproprijacija i ulazak u posjed zemljišta organizirat će se tako da se omogući žetva svih postojećih jednogodišnjih usjeva, bez obzira na fazu njihovog razvoja, prije preuzimanja zemljišta od vlasnika ili korisnika. Za jednogodišnje usjeve koji budu ubrani prije ulaska korisnika eksproprijacije u posjed neće se isplaćivati naknada.

Za utvrđivanje vrijednosti koristit će se najnoviji dostupni podaci o cijenama poljoprivrednih proizvoda na kantonalnom ili općinskom odnosno gradskom nivou. Ukoliko takvi podaci nisu dostupni, poljoprivredni stručnjaci će koristit najnovije službene podatke Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (objavljene u publikaciji Prvo saopćenje⁵, koja se ažurira kvartalno).

Obračun pune zamjenske vrijednosti podrazumijeva ne samo vrijednost prinosa za jednu godinu, već i troškove ponovnog uspostavljanja zasada (sadni materijal, priprema zemljišta, đubrivo i drugo), kao i izgubljeni prihod tokom perioda potrebnog da zasad ponovo dostigne prethodni nivo proizvodnje. Procjenitelji će također ocijeniti da li trenutna produktivnost odražava stvarni

⁵ Poljoprivreda, okoliš i regionalne statistike – Prodaja poljoprivrednih proizvoda na zelenim pijacama“, objavljeni od strane Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine. Posljednje dostupno saopćenje, objavljeno 22. juna 2026. godine, dostupno je na sljedećem linku: https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2026/AGR_07_2026_Q1_1_HR.pdf

proizvodni potencijal zemljišta ili je posljedica nedovoljnog ulaganja. Kada pogođeno lice ima pravo na naknadu za period duži od jedne godine, usjevi za svaku narednu godinu bit će procijenjeni prema bruto tržišnoj vrijednosti.

Kod stabala i šuma obračun će se vršiti prema načelu pune zamjenske vrijednosti, pri čemu se jedinična naknada C za jedno stablo određuje prema sljedećoj formuli:

$$C = V \times D + CP + CL$$

V – prosječna tržišna vrijednost godišnjeg prinosa jednog stabla

D – prosječan broj godina potreban da novo stablo dostigne puni proizvodni potencijal

CP – troškovi sadnje (sadnica, priprema zemljišta, početno đubrenje)

CL – troškovi rada potrebni za održavanje zasada tokom perioda potrebnog da novo stablo dostigne prethodni nivo proizvodnje

Dobijena jedinična vrijednost C po stablu primjenjivat će se na ukupan broj stabala evidentiranih na svakoj parceli zahvaćenoj Projektom, na osnovu popisa stabala izvršenog u prisustvu vlasnika odnosno korisnika zemljišta.

U skladu sa stručnim smjernicama koje primjenjuju ovlašteni sudski vještaci u FBiH, naknada će se utvrđivati prema četiri razvojne faze stabala:

- > sadnica,
- > mlado stablo koje još nije rodno,
- > mlado rodno stablo,
- > potpuno razvijeno rodno stablo.

Za razliku od višegodišnjih voćnih zasada, kod kojih se prinos ostvaruje tokom više godina, mnoge vrste komercijalnog drveća daju ekonomsku vrijednost samo jednom. Zbog toga puna zamjenska vrijednost treba odgovarati tržišnoj vrijednosti drvene mase, koju će za svaku pogođenu parcelu utvrditi ovlašteni šumarski vještaci, uzimajući u obzir vrstu i kvalitet stabala, njihovu starost i tržišnu potražnju za odgovarajućom vrstom drveta. Ukoliko nije moguće izvršiti sječu prije ulaska korisnika eksproprijacije u posjed parcele, naknada će biti isplaćena za ukupnu vrijednost izgubljene drvene mase.

Naknada za gubitke povezane sa poslovanjem. Trenutno se ne očekuje preseljenje poslovnih subjekata u okviru Projekta. Međutim, tokom izvođenja radova mogu nastati privremeni utjecaji na poslovanje, na primjer zbog privremenih izmjena režima pristupa, ometanja poslovanja ili izvođenja radova ispred poslovnih prostora. U takvim slučajevima pogođenim poslovnim subjektima bit će isplaćena naknada za dokazani gubitak neto prihoda nastao kao posljedica aktivnosti na Projektu, sve dok se redovno poslovanje u potpunosti ne uspostavi.

5.2 Preliminarna Matrica prava

U nastavku je data preliminarna identifikacija vrsta gubitaka/utjecaja i pripadajućih prava, koja će biti dodatno razrađena i potvrđena tokom izrade Plana.

Tabela 2 – Matrica prava

VRSTA PRAVA, IMOVINE ILI GUBITKA POGOĐENOG PROJEKTOM	PRIPADAJUĆA PRAVA
Trajni gubitak zemljišne parcele	> Zamjenska nekretnina s istim ili sličnim karakteristikama ili novčana naknada za zemljišnu parcelu po punoj zamjenskoj vrijednosti. > U slučaju djelimičnog gubitka zemljišne parcele: pravo da se zahtijeva potpuni otkup preostalog neupotrebljivog dijela parcele uz odgovarajuću naknadu po punoj zamjenskoj vrijednosti. > Naknada za sve pogođene pomoćne objekte te usjeve, voćke i stabla po punoj zamjenskoj vrijednosti. > Pomoć za obnovu sredstava za život kada ograničenja korištenja zemljišta imaju mjerljiv utjecaj na prihode domaćinstva ili aktivnosti kojima se osiguravaju sredstva za život. To može uključivati podršku za diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, pristup alternativnom zemljištu, obuku ili druge oblike podrške za ostvarivanje prihoda. Mjere će biti prilagođene nalazima socioekonomskog istraživanja tokom izrade Plana. > Dodatna pomoć ranjivim domaćinstvima, prema potrebi i od slučaja do slučaja.
Trajni gubitak prava korištenja usljed uspostavljanja služnosti za cjevovod	> Novčana naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti za trajni gubitak prava korištenja zemljišta unutar koridora služnosti, obračunata na osnovu tržišne vrijednosti ograničenog korištenja i umanjenja vrijednosti zemljišta usljed dugoročnih ograničenja gradnje, sadnje i razvoja. > Novčana naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti za gubitak ili oštećenje svih nepokretnih poboljšanja unutar koridora, kao što su bunari, sistemi za navodnjavanje i slično. > Naknada za slučajna oštećenja ili privremene gubitke nastale tokom polaganja ili održavanja cjevovoda, uključujući privremene poremećaje u korištenju zemljišta, poljoprivrednoj proizvodnji ili pružanju usluga, po punoj zamjenskoj vrijednosti. > Pomoć za obnovu sredstava za život kada ograničenja korištenja zemljišta imaju mjerljiv utjecaj na prihode domaćinstva ili aktivnosti kojima se osiguravaju sredstva za život. To može uključivati podršku za diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, pristup alternativnom zemljištu, obuku ili druge oblike podrške za ostvarivanje prihoda. Mjere će biti prilagođene nalazima socioekonomskog istraživanja tokom izrade Plana. > Dodatna pomoć ranjivim domaćinstvima, prema potrebi i od slučaja do slučaja.
Privremeni gubitak pristupa poljoprivrednom zemljištu (npr. lica koja neformalno koriste zemljište u vlasništvu Grada za obradu ili ispašu)	> Novčana naknada za gubitak imovine na zemljištu (usjevi, infrastruktura za navodnjavanje i druga poboljšanja na zemljištu) po punoj zamjenskoj vrijednosti. > Naknada za privremeni gubitak pristupa i korištenja zemljišta tokom izvođenja radova kada to ima mjerljiv utjecaj na prihode domaćinstva ili aktivnosti kojima se osiguravaju sredstva za život, za period u kojem je korištenje zemljišta onemogućeno zbog radova na Projektu, ukoliko pogođeni korisnici ne mogu razumno nastaviti te aktivnosti na alternativnom zemljištu, što će biti utvrđeno kroz socioekonomsko istraživanje tokom izrade Plana. > Drugi oblici pomoći za obnovu sredstava za život, prema potrebi, uključujući podršku za diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, obuku ili druge oblike podrške za ostvarivanje prihoda. Mjere će biti prilagođene nalazima socioekonomskog istraživanja tokom izrade Plana. > Dodatna pomoć ranjivim domaćinstvima, prema potrebi i od slučaja do slučaja.
Privremeno zauzimanje privatnog zemljišta za potrebe izvođenja	> Novčana naknada za privremeno zauzimanje zemljišta u visini tržišne zakupnine.

VRSTA PRAVA, IMOVINE ILI GUBITKA POGOĐENOG PROJEKTOM	PRIPADAJUĆA PRAVA
radova	> Novčana naknada vlasniku imovine za izgublenu imovinu (npr. objekte, stabla) po punoj zamjenskoj vrijednosti. > Naknada za svu nastalu štetu ili gubitke po punoj zamjenskoj vrijednosti ili uz obezbjeđenje odgovarajuće zamjene kada je to moguće (npr. ponovna sadnja, obnova ograde). > Naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti za gubitak neto prihoda od narednih usjeva koji se ne mogu zasijati tokom perioda privremenog zauzimanja zemljišta (npr. naknada za izgubljene prinose, prema procjeni ovlaštenih poljoprivrednih vještaka). Napomena: Sporazumi o privremenom korištenju zemljišta zaključivat će se između izvođača radova i vlasnika zemljišta, prema potrebi, uz definisanje površine, trajanja korištenja, načina naknade i uslova vraćanja zemljišta u prvobitno stanje. U skladu sa sporazumom, izvođač radova će prije ulaska na zemljište izraditi detaljan zapisnik o početnom stanju nekretnine koja će se privremeno koristiti. Zapisnik će sadržavati fotografije, opis i druge relevantne dokaze kojima će se dokumentovati stanje nekretnine prije početka radova. Po završetku svih aktivnosti izradit će se zapisnik o završnom stanju kojim će se uporediti stanje nekretnine nakon korištenja s početnim stanjem radi utvrđivanja eventualnih promjena ili oštećenja. Na osnovu toga izvođač radova će biti obavezan nadoknaditi svu nastalu štetu i vratiti nekretninu u prvobitno stanje. Sve mjere sanacije provest će se blagovremeno i efikasno kako bi se smanjile eventualne neugodnosti za vlasnika nekretnine. Cijeli postupak će pratiti Grad.
Ograničenje pristupa stambenim objektima, poslovnim subjektima ili poljoprivrednim parcelama tokom izvođenja radova	> Pristup nekretninama, poslovnim subjektima, javnim službama, rutama za hitne službe i drugim pogođenim objektima bit će omogućen. Privremena rješenja za pristup uvijek će biti osigurana uspostavljanjem sigurnih i funkcionalnih prilaza, kao što su pješački mostovi, mostovi za vozila i privremene pješačke staze. > Blagovremeno obavješćavanje i koordinacija s pogođenim domaćinstvima i vlasnicima poslovnih subjekata radi planiranja predstojećih radova i svođenja prekida pristupa na najmanju moguću mjeru ili njihovog planiranja izvan kritičnih perioda (npr. u vrijeme najveće poslovne aktivnosti ili žetve). > Po završetku radova sva imovina bit će vraćena u prvobitno stanje, uključujući vraćanje površinskog sloja zemljišta i sanaciju oštećenih površina (kolovozi, travnjaci, ograde i sl.). > Primjenjivat će se tehničke mjere zaštite radi sigurnog kretanja ljudi, stoke i robe u područjima u kojima se izvode radovi. To može uključivati signalizaciju, zaštitne ograde, rasvjetu i privremene prelaze gdje je to potrebno. > Naknada za dokazive gubitke prihoda koje pretrpe vlasnici poslovnih subjekata ili poljoprivredni proizvođači usljed privremenih ograničenja pristupa, za period trajanja tih ograničenja. Naknada će se obračunavati na osnovu dokumentovanih podataka o prihodima i sezonskom karakteru djelatnosti, prema potrebi.
Nesrazmjerno veći ili otežan utjecaj usljed ranjivosti	Na ranjiva domaćinstva primjenjuju se sva prava utvrđena ovom Matricom, uz dodatnu ciljanu pomoć kako bi se osiguralo da pogođena lica ne budu nesrazmjerno pogođena preseljenjem ili gubitkom pristupa. Dodatna pomoć može uključivati pravnu ili administrativnu podršku radi ostvarivanja prava na naknadu, pomoć pri otvaranju bankovnih računa ili pripremi potrebne dokumentacije, kao i pružanje pomoći na drugi način (npr. prevoz, materijal i slično). Potreba za dodatnom pomoći i njen oblik utvrđivat će se od slučaja do slučaja, na osnovu rezultata socioekonomskog istraživanja i procjene ranjivosti.
Neplanirani utjecaji (trajni ili privremeni gubici)	Svaki neplanirani utjecaj ublažit će se u skladu s načelima i ciljevima ovog Okvira. U slučaju razlika između Zakona o eksproprijaciji FBiH i zahtjeva EBRD-a u pojedinačnom slučaju, primjenjivat će se odredba koja je povoljnija za pogođenog vlasnika ili korisnika.

6 POMOĆ RANJIVIM GRUPAMA

Posebna pažnja posvetit će se potrebama ranjivih osoba i domaćinstava, u skladu s njihovim ličnim okolnostima, te će se poduzeti odgovarajuće mjere kako bi im se pružila podrška tokom postupka otkupa zemljišta, isplate naknade, privremenog korištenja zemljišta i upravljanja uticajima nastalim tokom izgradnje.

Kategorije ranjivih osoba uključuju, ali nisu ograničene na:

- > osobe koje zavise od pogođenog zemljišta kao izvora prihoda/sredstava za život, naročito kada je to jedino zemljište koje posjeduju ili koriste,
- > neformalne korisnike pogođenog zemljišta koji nemaju druge izvore prihoda niti vlastitu imovinu,
- > samačka domaćinstva starijih osoba, jednoroditeljska domaćinstva, osobe s invaliditetom i sl.,
- > osobe ili domaćinstva koja mogu biti pogođena ekonomskim raseljavanjem, privremenim gubitkom pristupa ili gubitkom imovine.

Socio-ekonomske karakteristike i stepen ranjivosti pogođenog stanovništva procijenit će se kroz socio-ekonomsku anketu i procjenu ranjivosti (koje će biti provedene tokom pripreme Plana). Grad će također prikupljati informacije o ranjivosti pogođenih osoba nakon pokretanja službenog postupka eksproprijacije, kao i tokom izvođenja radova u slučajevima kada se utvrde dodatni uticaji, te će te informacije biti uzete u obzir prilikom određivanja naknade i eventualne podrške ranjivim domaćinstvima.

Podrška ranjivim osobama može uključivati sljedeće aktivnosti, u zavisnosti od procjene u svakom pojedinačnom slučaju:

- > Podrška tokom postupka isplate naknade i upravljanja uticajima:
 - o individualne posjete domaćinstvima ranjivih osoba radi pojašnjenja kriterija podobnosti i prava na naknadu (za starije osobe i osobe s invaliditetom/hroničnim bolestima),
 - o pomoć tokom postupka isplate naknade, uključujući osiguravanje da pogođene osobe imaju otvoren bankovni račun na koji se može izvršiti isplata, kao i da u potpunosti razumiju dokumentaciju i postupak isplate (za starije osobe i osobe s invaliditetom),
 - o pomoć u ostvarivanju prava na naknade za ranjive kategorije stanovništva u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, gdje je primjenjivo,
 - o pomoć pri pronalaženju i kupovini nove nekretnine (ako je primjenjivo),
 - o pomoć pri preseljenju (ukoliko fizičko preseljenje ili premještanje pokretne imovine bude potrebno),
- > Podrška tokom izvođenja radova i nakon isplate naknade, uključujući pomoć u osiguravanju pristupa, razumijevanju obavještenja, podnošenju pritužbi, sigurnom raspolaganju isplaćenim sredstvima i smanjenju rizika od zloupotrebe ili krađe.

Pored navedenih aktivnosti, ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 47. *Zakona o eksproprijaciji FBiH*⁶, ranjiva domaćinstva ostvarit će pravo na uvećanu naknadu.

⁶ Prilikom utvrđivanja visine naknade uzimaju se u obzir lične i porodične prilike vlasnika čija je nekretnina predmet eksproprijacije, kao i okolnosti koje mogu imati nepovoljne ekonomske posljedice (član 47. Zakona).

7 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE

7.1 Zakonski zahtjevi

Zakon o eksproprijaciji FBiH sadrži odredbe koje se odnose na objavljivanje informacija i provođenje konsultacija s osobama čija je imovina utvrđena kao predmet eksproprijacije:

- > prije podnošenja prijedloga za eksproprijaciju, korisnik eksproprijacije dužan je javnim pozivom pozvati vlasnike pogođenih nekretnina na pregovore radi sporazumnog sticanja prava vlasništva nad nekretninom,
- > pogođeni vlasnici obavještavaju se da je podnesen prijedlog za eksproprijaciju,
- > prije donošenja rješenja o eksproprijaciji, gradske vlasti dužne su saslušati pogođenu osobu o okolnostima koje su od značaja za eksproprijaciju.

Prije pokretanja postupka eksproprijacije, korisnik eksproprijacije dužan je objaviti javni poziv u jednom dnevnom listu koji izlazi u Federaciji Bosne i Hercegovine, kojim poziva vlasnike pogođenih nekretnina na pregovore radi postizanja sporazumnog rješenja (u praksi se javni poziv najčešće objavljuje i na internet stranici korisnika eksproprijacije). Nakon objavljivanja javnog poziva, sve zainteresovane osobe mogu dobiti relevantne informacije o mogućnosti zaključenja sporazuma umjesto eksproprijacije, postupku eksproprijacije, vrstama i načinima naknade, kao i drugim pitanjima koja se odnose na njihova zakonska prava.

Također, svi vlasnici i druga zainteresovana lica mogu, u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, od nadležnih organa uprave zatražiti informacije o statusu aktivnosti koje utiču na njihovu imovinu.

7.2 Planirano objavljivanje ovog Okvira i konsultacije

Zahtjevi koji se odnose na objavljivanje informacija o Projektu i provođenje javnih konsultacija definisani su u Projektnom *Planu uključivanja zainteresovanih strana (Stakeholder Engagement Plan – SEP)*, sa ciljem unapređenja uključivanja zainteresovanih strana tokom cijelog životnog ciklusa Projekta i provođenja konsultacija u skladu sa lokalnim zakonodavstvom i zahtjevima EBRD-a.

Grad će, u što ranijoj fazi razvoja Projekta, objaviti sljedeće dokumente:

- > ovaj Okvir i budući Plan,
- > SEP i Obrazac za pritužbe,
- > Netehnički sažetak Projekta,
- > Plan upravljanja okolišnim i društvenim pitanjima Projekta.

Dokumenti će biti dostupni na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini (kao i na engleskom jeziku), u elektronskom i štampanom obliku na sljedećim lokacijama:

NAZIV INSTITUCIJE	INTERNET STRANICA	ADRESA
JP "Vodovod i kanalizacija d.o.o." Živinice	https://vikzivinice.ba	Strašanjski bb, Živinice, BiH
Grad Živinice	https://gradzivinice.ba/	Alije Izetbegovića 28, Živinice, BiH

Set dokumenata također će biti dostupan na web stranici EBRD-a (www.ebrd.com).

Grad će organizovati strukturirane javne konsultacije o Projektu i njegovim ključnim okolišnim i društvenim dokumentima, uključujući i ovaj Okvir. **Prvi javni sastanak** bit će organizovan nakon izrade Glavnih projekata, radi predstavljanja Projekta javnosti i pojašnjenje njegovog obuhvata i ciljeva. Sastanak će također biti prilika da zainteresovana strane daju svoj osvrt i mišljenje o Projektu.

Drugi javni sastanak bit će organizovan prije početka izvođenja radova. Na ovom sastanku zainteresovanim stranama bit će predstavljen detaljan plan realizacije Projekta, uključujući informacije o očekivanom trajanju radova, dostupnom projektnom mehanizmu za pritužbe, alternativnim saobraćajnim pravcima i drugim relevantnim aspektima Projekta. Sastanak će ujedno pružiti priliku pogođenim osobama i poslovnim subjektima da razgovaraju o pitanjima vezanim za pristup, korištenje zemljišta, odvijanje poslovnih i poljoprivrednih aktivnosti, pristup za hitne službe i drugim praktičnim pitanjima vezanim za izvođenje radova.

Ovi sastanci bit će organizovani na centralnoj lokaciji u Gradu (npr. u zgradi Gradske uprave), što se smatra odgovarajućim imajući u vidu relativno malu veličinu Živinica i jednostavan pristup svim članovima lokalne zajednice, bez značajnih putnih ili logističkih poteškoća.

Po potrebi, JIP će organizovati zasebne sastanke s manjim grupama te procijeniti da li je potrebno pružiti dodatnu podršku kako bi se osiguralo da nijedna ranjiva grupa ili pojedinac ne bude isključen ili onemogućen da u potpunosti učestvuje u procesu konsultacija.

Svi sastanci bit će dokumentovani, a rasprave i dostavljeni komentari evidentirani. Sve primjedbe i prijedlozi u vezi s Projektom bit će razmotreni od strane JIP-a. Kratak izvještaj (**matrica komentara**) o primljenim komentarima/prijedlozima i odgovorima JIP-a bit će objavljen u roku od dvije sedmice nakon održavanja javnog sastanka na internet stranicama Grada i ViK-a.

JIP će sve zainteresovane strane obavijestiti o tačnom datumu, vremenu i mjestu održavanja sastanaka najmanje 10 dana unaprijed, putem kanala navedenih u SEP-u.

7.3 Objavljivanje i konsultacije u vezi sa budućim Planom

Nakon izrade nacrtu Plana, dokument će biti objavljen na lokalnom i na engleskom jeziku na internet stranicama Grada i ViK-a. Štampani primjerci bit će dostupni i u njihovim prostorijama.

Plan će ostati javno dostupan tokom cijelog životnog ciklusa Projekta.

Najranije 15 dana nakon objavljivanja nacrtu Plana (kako bi javnost imala dovoljno vremena da pregleda dokument), bit će organizovan javni sastanak u prostorijama Grada radi predstavljanja nacrtu Plana i rasprave o svim pitanjima koja se odnose na otkup zemljišta.

Sastanak će biti najavljen putem istih kanala kao i za Okvir. U obavještenju će biti navedeno: (i) gdje je moguće izvršiti uvid u nacrt Plana, (ii) datum održavanja sastanka, (iii) kontakt podaci odgovorne osobe kojoj se pitanja ili komentari mogu dostaviti u pisanom obliku, kao i rok za dostavljanje komentara.

Tokom sastanka Grad će predstaviti ključne dijelove Plana, sa posebnim fokusom na očekivane utjecaje, osnovna načela i prava na naknadu, krajnji rok, način provođenja konsultacija i uključivanja zainteresovanih strana, kao i raspoloživi mehanizam za pritužbe.

U roku od 10 dana od održavanja javnog sastanka Grad će razmotriti i u Plan uključiti sve komentare primljene u pisanom obliku ili tokom sastanka, te pripremiti i uvrstiti sažetak primljenih komentara/pitanja i način na koji su oni razmotreni. Nakon finalizacije Plana, dokument će biti objavljen na isti način kao i nacrt Plana.

8 IMPLEMENTACIJA PLANA ZA OTKUP ZEMLJIŠTA I PRESELJENJE

8.1 Obaveze pri implementaciji

JIP će biti odgovorna za implementaciju Projekta, uključujući implementaciju budućeg Plana, pod nadzorom EBRD-a. JIP će nadgledati komunikaciju sa lokalnim zajednicama i konsultacije sa pogođenim osobama.

Napomena: JIP je imenovala posebnu kontakt osobu za upite i pritužbe u okviru mehanizma za pritužbe na nivou Projekta, ali će se pritužbe povezane sa zemljištem rješavati odvojeno, uz posebne kontakt podatke koji će biti definisani u Planu.

Proces eksproprijacije će voditi Grad (Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i upravljanje imovinom).

Tabela u nastavku daje pregled odgovornosti i organizacije za implementaciju zahtjeva Plana.

Tabela 3 – Organizacione odgovornosti

Zadatak	Odgovorni subjekt
Priprema Plana	
Izrada Elaborata eksproprijacije propisanog domaćim zakonodavstvom, uključujući identifikaciju pogođenih parcela, status vlasništva, korisnike zemljišta i potrebna prava na zemljištu	Grad
Osiguranje pripreme Plana, uključujući popis osoba pogođenih Projektom i socio-ekonomska istraživanja, inventarizaciju imovine pogođene Projektom (nakon izrade Elaborata eksproprijacije i dodatnih procjena, ali prije početka bilo kakvih građevinskih aktivnosti)	JIP, uz podršku kvalifikovanog stručnjaka (konsultanta)
Objava informacija i konsultacije	
Objavljivanje informacija i dokumenata za sve pogođene osobe i organizacija javnih sastanaka	JIP
Vođenje evidencije o provedenim konsultacijama	JIP
Proces otkupa zemljišta i naknade	
Direktna komunikacija sa vlasnicima i korisnicima zemljišta i obilasci lokacija	Grad
Procjena vrijednosti imovine	Nezavisni sudski vještaci
Postizanje sporazumnih rješenja prije pokretanja postupka eksproprijacije ili provođenje eksproprijacije u slučaju da sporazumi putem pregovora nisu zaključeni	Grad
Isplata/obezbjedjivanje paketa naknada i pružanje druge pomoći, uključujući procjenu i pružanje pomoći za obnovu sredstava za život	Grad
Pružanje pomoći ranjivim osobama/domaćinstvima, prema potrebi	Grad uz podršku nadležnih službi socijalne zaštite, gdje je potrebno
Zaključenje pisanih sporazuma za privremeno zauzimanje privatnog zemljišta tokom izgradnje, gdje je potrebno,	Izvođač radova, pod nadzorom JIP-a

Zadatak	Odgovorni subjekt
uključujući definisanje površine, trajanja, naknade i uslova vraćanja zemljišta u prvobitno stanje Izrada zapisnika o stanju privatnog zemljišta prije ulaska na lokaciju i nakon njegovog korištenja za potrebe Projekta Popravka, vraćanje u prvobitno stanje ili naknada za slučajna oštećenja ili oštećenja nastala usljed izvođenja radova na zemljištu, usjevima, drveću, ogradama, komunalnoj infrastrukturi, objektima ili drugoj imovini	
Monitoring i izvještavanje	
Monitoring i izvještavanje prema EBRD-u u vezi sa otkupom zemljišta, obnovom sredstava za život i isplatom naknada	JIP
Monitoring i izvještavanje o utjecajima na imovinu	JIP
Monitoring i izvještavanje u vezi sa privremenim zauzimanjem zemljišta nakon početka izvođenja radova	Izvođač radova
Primanje i upravljanje pritužbama	
Primanje pritužbi i potvrđivanje prijema pritužbi	JIP (u saradnji sa Izvođačem radova)
Vođenje jedinstvenog registra pritužbi, uključujući pritužbe koje je zaprimio Izvođač radova	JIP

8.2 Troškovi i budžet

Troškove procesa otkupa zemljišta, naknada i pružanja pomoći finansirat će Grad Živinice. Budžet Plana će, prema potrebi, uključivati troškove povezane sa:

- > naknadom za trajni otkup zemljišta, gdje je potrebno,
- > naknadom za trajna ograničenja korištenja zemljišta, uključujući prava služnosti ili nepotpunu eksproprijaciju,
- > naknadom za pogođene objekte, ograde, bunare, sisteme za navodnjavanje, komunalnu infrastrukturu ili druga poboljšanja,
- > naknadom za poljoprivredno zemljište, usjeve, drveće i drugu proizvodnu imovinu,
- > naknadom za privremeno zauzimanje zemljišta u privatnom vlasništvu (ukoliko je poznato u trenutku izrade Plana),
- > naknadom ili pomoći za gubitak sredstava za život ili prihoda, gdje je primjenjivo,
- > dodatnom pomoći ranjivim osobama ili domaćinstvima.

8.3 Indikativni raspored za izradu i implementaciju Plana za otkup zemljišta i preseljenje

Grad će pripremiti Plan nakon završetka izrade Glavnih projekata i izrade Elaborata eksproprijacije, ali prije stvarne implementacije aktivnosti otkupa zemljišta.

U slučaju da se bilo kakve aktivnosti otkupa zemljišta provedu prije izrade Plana, takve aktivnosti će biti predmet procjene u okviru pripreme Plana kako bi se utvrdilo da li su provedeni postupci bili u skladu sa ovim Okvirom i da li će biti potrebno provesti dodatne korektivne aktivnosti radi usklađivanja postupka otkupa zemljišta sa ovim Okvirom i zahtjevima EBRD-a.

Detaljan vremenski plan za otkup zemljišta bit će pripremljen u okviru Plana, uključujući očekivani period monitoringa nakon implementacije Plana.

8.4 Monitoring, evaluacija i izvještavanje

JIP će pratiti proces otkupa zemljišta kako bi se osigurala pravovremena implementacija, odgovarajuće naknade i pomoć, efikasno upravljanje pritužbama i identifikacija potrebnih korektivnih mjera.

JIP će voditi ažuriranu bazu podataka o otkupu zemljišta i isplati naknada. Sve informacije o pogođenim osobama, njihovoj imovini, isplaćenim naknadama i mjerama pomoći bit će čuvane i njima će se upravljati na siguran i povjerljiv način, u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka.

Indikatori koji će se koristiti za monitoring uključivat će sljedeće (ovi indikatori će biti dodatno definisani u Plana, na osnovu konačnog obima otkupa zemljišta i ograničenja korištenja zemljišta):

1. ukupni izdaci za eksproprijaciju i naknade;
2. broj pogođenih parcela, uključujući parcele koje su predmet trajnog otkupa, služnosti/nepotpune eksproprijacije ili privremenog zauzimanja;
3. broj i vrsta objekata i druge imovine identifikovane na pogođenim parcelama;
4. broj privatnih parcela koje je Izvođač radova identifikovao kao potrebne za privremeno zauzimanje tokom izvođenja radova (vrsta parcele, iznos isplaćene naknade, trajanje zauzimanja zemljišta i status vraćanja zemljišta u prvobitno stanje);
5. broj evidentiranih privremenih ograničenja pristupa i broj obezbijeđenih alternativnih pristupnih rješenja;
6. broj evidentiranih slučajeva oštećenja povezanih sa izvođenjem radova, izvršenih popravki, vraćanja u prvobitno stanje ili isplaćenih naknada;
7. broj javnih sastanaka i konsultacija sa pogođenim osobama;
8. broj i procenat zaključenih sporazuma putem pregovora;
9. broj osoba koje su zatražile posebnu pomoć i vrste pomoći pružene ranjivim osobama/domaćinstvima u odgovarajućem roku;
10. broj osoba koje su primile naknadu u izvještajnom periodu, prikazano prema vrsti naknade i klasama iznosa;
11. broj i iznos isplata i/ili mjera za obnovu izgubljenih sredstava za život;
12. broj uspješno obnovljenih poljoprivrednih aktivnosti nakon otkupa zemljišta ili ograničenja pristupa uslijed Projekta (nivo prihoda), gdje je primjenjivo;
13. broj i vrsta pritužbi, uključujući sudske postupke, povezane sa otkupom zemljišta, privremenim zauzimanjem zemljišta, ograničenjima pristupa, oštećenjem imovine, naknadama ili uticajima na sredstva za život (primljene i riješene, uključujući trajanje njihovog rješavanja).

JIP će dokumentovati sve sastanke i konsultacije putem zapisnika te ih dostavljati EBRD-u zajedno sa izvještajima o napretku. Informacije iz ovih izvještaja bit će sažete i uključene u Godišnje izvještaje o okolišnim i društvenim aspektima Projekta te distribuirane relevantnim zainteresovanim stranama.

Nakon implementacije budućeg Plana, JIP će dostaviti EBRD-u **Izveštaj o realizaciji otkupa imovine (Resettlement Execution Report)**. Ovaj izvještaj će biti finaliziran nakon završetka aktivnosti otkupa zemljišta, preseljenja i obnove sredstava za život, te će uključivati: sažetak uticaja Projekta; opis mjera poduzetih radi izbjegavanja i svođenja raseljavanja na najmanju moguću mjeru; pregled aktivnosti konsultacija i njihovih rezultata, uključujući način na koji su uticale na prava pogođenih osoba i druge elemente aktivnosti otkupa zemljišta, preseljenja i obnove sredstava za život; opis procesa isplate naknada; opis svih uočenih problema i načina njihovog rješavanja; pregled primljenih pritužbi i načina njihovog rješavanja, uključujući listu svih neriješenih pritužbi i sudskih postupaka na dan dostavljanja izvještaja; te opis resursa angažovanih za planiranje i implementaciju aktivnosti otkupa zemljišta, preseljenja i obnove sredstava za život.

9 UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA

Mehanizam za podnošenje pritužbi opisan u ovom Okviru predstavlja isti mehanizam za pritužbe na nivou Projekta koji je predstavljen i opisan u SEP-u. JIP je imenovala posebnu kontakt osobu za opće upite i pritužbe u vezi sa Projektom, ali će se pritužbe povezane sa zemljištem evidentirati i rješavati odvojeno u okviru sistema za upravljanje pritužbama na nivou Projekta. Posebni kontakt podaci i odgovornosti za upravljanje pritužbama povezanim sa zemljištem bit će definisani u Planu.

9.1 Pregled

Uspostavljen je mehanizam za podnošenje pritužbi na nivou Projekta kao postupak za primanje, razmatranje i rješavanje pritužbi pogođenih zajednica.

JIP i izvođači radova/nadzorni inženjeri na gradilištu će zaprimati pritužbe povezane sa Projektom. JIP će pratiti način na koji se pritužbe rješavaju i osigurati da budu adekvatno obrađene i riješene u rokovima utvrđenim mehanizmom predstavljenom u nastavku teksta.

Ovo poglavlje uključuje sljedeći prateći prilog: Projektni obrazac za pritužbe (Prilog 1).

9.2 Podnošenje pritužbi

Sve zabrinutosti, primjedbe ili pritužbe mogu se dostaviti JIP-u usmeno (lično ili telefonom) ili pisanim putem popunjavanjem Obrasca za pritužbe na Projekt (ličnom predajom, poštom ili elektronskom poštom na adresu navedenu u nastavku), bez ikakvih troškova za podnosioca. Pritužbe se mogu podnijeti i anonimno ili bez korištenja obrasca, ukoliko podnosilac to želi. Nakon početka izvođenja radova, Projektni obrazac za pritužbe može se dostaviti i direktno izvođaču radova ili nadzornom inženjeru, koji će svaku zaprimljenu pritužbu bez odlaganja (u roku od 24 sata) proslijediti JIP-u radi njenog evidentiranja, potvrde prijema i odgovora u rokovima definisanim u nastavku.

Na informativnim tablama postavljenim na gradilištu bit će jasno istaknuti kontakt podaci za dostavljanje primjedbi i pritužbi trećih strana (ime i prezime, funkcija, broj telefona i e-mail adresa člana JIP-a zaduženog za postupanje po upitima, primjedbama i pritužbama).

Projekat neće tolerisati bilo kakav oblik odmazde, zastrašivanja, prisile, diskriminacije, uznemiravanja ili prijetnji prema zainteresovanim stranama koje iznose zabrinutosti, komentare ili podnose pritužbe u vezi s Projektom. Svaka prijava koja se odnosi na zastrašivanje, odmazdu ili bilo koji drugi sigurnosni problem zainteresovanih strana bit će evidentirana, razmotrena i riješena putem mehanizma za podnošenje pritužbi na pravovremen i povjerljiv način.

9.3 Osjetljive pritužbe

Osjetljive pritužbe, uključujući navode o rodno zasnovanom nasilju i uznemiravanju, seksualnom iskorištavanju i zlostavljanju, zlostavljanju djece, zastrašivanju, uznemiravanju ili odmazdi, mogu se podnijeti putem istog mehanizma za podnošenje pritužbi uspostavljenog za Projekat. Takve pritužbe mogu se podnijeti i anonimno te će se obrađivati na povjerljiv način, pri čemu će pristup informacijama imati isključivo ovlaštene osobe.

Imenovana kontakt osoba bit će odgovorna za zaprimanje i koordinaciju postupanja po osjetljivim pritužbama. Kada je to potrebno, podnosioci pritužbi bit će upućeni odgovarajućim službama za podršku ili nadležnim institucijama, u skladu s važećim propisima.

Osjetljive pritužbe neće biti javno objavljivane, a evidencija koja se odnosi na takve pritužbe, prema potrebi, vodit će se odvojeno od opće evidencije pritužbi kako bi se zaštitila privatnost i sigurnost podnositelaca.

9.4 Evidencija i razmatranje pritužbi

JIP će evidentirati sve pritužbe u Registru pritužbi, te istim dodijeliti broj. Prijem pisanih i neanonimnih pritužbi će biti potvrđen u roku od 5 radnih dana. Lični podaci prikupljeni putem mehanizma za podnošenje pritužbi koristit će se isključivo u svrhu razmatranja i rješavanja pritužbi. Pristup evidenciji pritužbi bit će ograničen na ovlaštene osobe uključene u postupanje po pritužbama. Lični podaci obrađivat će se povjerljivo i u skladu s važećim propisima o zaštiti ličnih podataka. Kako bi se omogućilo pravilno praćenje i evaluacija, svaka pritužba će biti evidentirana u Registru sa sljedećim podacima:

- > opis pritužbe, uključujući naznaku vrste (teme) pritužbe – kao što su: (i) pritužbe vezane za ekonomske smetnje za lokalne poslovne subjekte na području izvođenja Projekta, (ii) pritužbe vezane za privremenu upotrebu privatnog zemljišta za skladištenje materijala i smještaj opreme, (iii) pritužbe vezane za rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje, (iv) pritužbe vezane za buku ili prašinu tokom izgradnje, itd. – kako bi se omogućilo pravovremeno otkrivanje najčešćih incidenata, utvrđivanje trendova i upravljanje rizicima,
- > detalje o podnosiocu pritužbe (spol, starost, lokacija i ranjivost ako je poznato), da bi se moglo razumjeti ko i gdje je najviše pogođen potencijalnim negativnim utjecajima Projekta (napomena: ove informacije će se smatrati poverljivim i bit će poznate samo članovima JIP-a koji rade na pritužbama),
- > datum prijema pritužbe i datum kada je potvrda o prijemu pritužbe poslana podnosiocu,
- > opis preduzetih radnji (istraga, korektivne mjere, preventivne mjere) i
- > datum odluke i zatvaranja/osiguravanja povratnih informacija podnosiocu pritužbe, uključujući evidentiranje nivoa zadovoljstva predloženim rješenjem (pogledati Obrazac za zatvaranje pritužbi ispod).

9.5 Pomoć podnosiocima pritužbi

Ako je pritužba nije dovoljno jasna, JIP će podnosiocu pružiti pomoć i savjete za njeno preformulisanje/dopunjavanje pritužbe kako bi ista postala jasna, kako bi se omogućilo donošenje odluke u najboljem interesu osoba pogođenih Projektom i uzimajući u obzir način rješavanja koje podnosioc smatra adekvatnim.

9.6 Rješavanje pritužbi

JIP će uložiti sve razumne napore da odgovori na pritužbu nakon potvrde prijema pritužbe. Ukoliko JIP nije u mogućnosti da odgovori na pitanja koja su pokrenuta neposrednim korektivnim mjerama, biće identifikovana dugoročna korektivna mjera. **Podnositelj pritužbe će biti obaviješten o predloženoj korektivnoj mjeri i praćenju korektivne mjere u roku od 15 radnih dana od dana**

potvrde prijema pritužbe. Preventivne mjere bit će utvrđene i sprovedene radi sprečavanja ponavljanja istog problema u budućnosti; a o njima će također biti obaviješten podnosioc pritužbe.

Tokom procesa obavješćavanja podnosioca o predloženim mjerama, JIP će provjeriti da li je podnosioc pritužbe zadovoljan predloženim rješenjem tako što će osigurati **obrazac za zatvaranje pritužbi**. Obrazac će, ako je podnosilac saglasan, potpisati podnosilac i JIP, čime potvrđuju da su obje strane zadovoljne rješenjem. JIP će uložiti sve razumne napore da nastavi komunikaciju s podnosiocem kako bi provjerila da je dogovorena mjera uspješno provedena

Ukoliko JIP nije u mogućnosti da odgovori na konkretno pitanje pokrenuto putem mehanizma za pritužbe ili ako daljnje mjere nisu potrebne, osigurat će detaljno objašnjenje/opravljanje zašto na problem nije odgovoreno. Odgovor će sadržavati i objašnjenje o tome kako lice/organizacija koja je podnijela pritužbu može da nastavi sa žalbom u slučaju da ishod ne bude zadovoljavajući.

NAPOMENA: U svakom trenutku, podnosioci pritužbe mogu tražiti druge pravne lijekove u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, uključujući i formalnu sudsku žalbu.

Nezavisni mehanizam za odgovornost projekata EBRD-a

Pored mehanizma za podnošenje pritužbi uspostavljenog na nivou Projekta, kojim upravlja JIP, zainteresovanim stranama na raspolaganju je i Nezavisni mehanizam za odgovornost projekata EBRD-a (IPAM)⁷. IPAM predstavlja nezavisan mehanizam kojem se može obratiti kada mehanizam na nivou Projekta ne dovede do zadovoljavajućeg rješenja. Njegova svrha je pomoći u rješavanju pitanja iz oblasti okoliša, društva i pristupa informacijama koja pokrenu osobe pogođene Projektom ili organizacije civilnog društva u vezi s projektima koje finansira EBRD, ili utvrditi da li je EBRD postupao u skladu sa svojom Okolišnom i društvenom politikom i odredbama Politike pristupa informacijama koje se odnose na konkretan projekat. Kada je primjenjivo, IPAM također doprinosi otklanjanju utvrđenih neusklađenosti i sprječavanju njihovog ponavljanja u budućnosti.

⁷ Informacije o IPAM procesu dostupne su na: <https://www.ebrd.com/what-we-do/independent-project-accountability-mechanism.html>

9.7 Prilog 1: Projektni obrazac za pritužbe

Lični podaci dostavljeni putem ovog obrasca za podnošenje pritužbi koristit će se isključivo u svrhu razmatranja i odgovora na pritužbu. Podaci će se obrađivati povjerljivo i u skladu s važećim propisima o zaštiti ličnih podataka. Projekat neće tolerisati bilo kakav oblik zastrašivanja, prisile, diskriminacije, uznemiravanja ili odmazde prema osobama koje iznose zabrinutosti ili podnose pritužbe u vezi s Projektom.

Referentni broj	
Ime i prezime (nije obavezno) ☐ Želim podnijeti pritužbu anonimno. ☐ Zahtijevam da ne otkrivete moj identitet bez moje saglasnosti.	
Kontakt podaci Molimo označite kako želite da budete kontaktirani (pošta, telefon, e-mail).	Poštom: Molimo navedite poštansku adresu: _____ Telefonom: _____ E-mailom: _____
Preferirani jezik komunikacije	- bosanski/hrvatski/srpski - engleski (ako je moguće) - drugo _____
Opis događaja na koji se pritužba odnosi	
Šta se dogodilo? Gdje se dogodilo? Kome se dogodilo? Koja je posljedica problema?	
Datum događaja / pritužbe	
	☐ Događaj se desio jednom (datum _____) ☐ Događilo se više puta (koliko puta? _____) ☐ Događaj je još u toku (problem trenutno postoji)
Šta biste željeli da se desi?	

Potpis: _____

Datum: _____

Molimo vratite ovaj obrazac na:

PROJEKAT REKONSTRUKCIJE I IZGRADNJE VODOVODNE I KANALIZACIONE INFRASTRUKTURE U ŽIVINICAMA

Jedinica za implementaciju Projekta

Pažnja: Šef Odsjeka za komunalne usluge Grada Živinica

Alije Izetbegovića 28, Živinice, Bosna i Hercegovina

Tel. +387 35 743 323

E-mail: piu@gradzivinice.ba

